

***Bijlage richtlijnen gezinsopname**

Gezinsopname

Algemene kaders

- Het kind neemt deel aan een gewoon gezinsleven en ervaart geborgenheid en veiligheid;
- De 24-uurs setting biedt een continuïteit van veiligheid en geborgenheid;
- De ouder(s) zijn als vaste opvoeder(s) 24/7 aanwezig en nemen actief deel aan alle gezinsactiviteiten.
- De gezinsopname borgt begeleiding om de ouder(s) en het kind(eren) in een veilige setting vaardigheden te leren om Goed Genoeg Ouderschap te versterken, een sterke pedagogische basis te bieden en de brede leefdomeinen te ondersteunen van de ouder(s) en jeugdige(n);
- Een gezinsopname is gevestigd in een 'gewone' buurt, in een normaal huis dat is ingebed in de sociale structuur van een wijk, waardoor kind(eren) en ouder(s) op een normale manier kunnen meedoen in de maatschappij.
- De ouder(s) zullen zoveel als mogelijk participeren in de maatschappij in het eigen netwerk, onderwijs en/of werk. Voor het kind(eren) zoeken we nabijheid voor ondersteuning. Denk bijvoorbeeld aan consultatiebureau of opvang peuterspeelzaal;
- Het uitgangspunt van een gezinsopname is het onnodige scheiden van ouder(s) en kind(eren) voorkomen (en daarmee uithuisplaatsingen tegen te gaan).
- Tijdelijk van aard. Binnen maximaal één jaar keert het gezin terug naar huis (en ontvangt daar indien nodig nog ambulante thuis begeleiding);
- Een gezinsopname is systeemgericht, met betrokkenheid van het bredere sociale netwerk van het gezin.
- De ouder(s) zijn op termijn in staat om zelfstandig met hun kind(eren) te wonen. Op de weg richting dit proces hebben zij begeleiding nodig op het gebied van materiële factoren, zoals huisvesting, opleiding, werk, financiën, sociale vaardigheden, educatie en opvoeding. Daarnaast hebben zij hulp nodig bij het aangaan van goede relaties en het opbouwen van een netwerk. Ook wordt er gewerkt aan het opbouwen van eigen kracht en een goed beeld van het eigen toekomstperspectief

Doel

Het doel van een 24/7 gezinsopname is het creëren van een zo normaal mogelijk, stabiele en veilige gezinssituatie, waardoor ouder(s) en kind(eren) bij elkaar kunnen blijven wonen. Dit wordt gerealiseerd door te werken aan de vaardigheden die horen bij goed genoeg ouderschap. In deze gezinssituatie kan het kind(eren) zich op verschillende gebieden zo goed mogelijk ontwikkelen en opgroeien. De terugkeer naar huis als gezin staat hierbij centraal. Wanneer mogelijk gaat het kind naar een peuterspeelzaal en/of school en heeft het een eigen sociaal netwerk (vrienden, lokale activiteiten).

De hulp is gericht op:

- Ondersteuning aan ouder(s) bij het opvoeden en het werken aan persoonlijke doelen om terugkeer naar huis met hun kind(eren) mogelijk te maken;

- De ondersteuning en screening van de ouder(s) middels Goed Genoeg Ouderschap en de leefdomeinen;
- Het kind(eren) te volgen, observeren en te ondersteunen in zijn of haar ontwikkelingsfasen;
- Behoud en vergroten van de samenwerking tussen ouder(s) en hulpverlening (voogd);
- Bijzondere aandacht is er ook voor het bevorderen en in stand houden van contacten met gezinsleden, familie en netwerk;
- Het creëren van een rustige, stabiele en veilige gezinsomgeving;
- Draagkracht wordt teruggegeven aan ouders, waarbij de factoren in kaart gebracht en ontwikkeld worden om invulling te geven aan goed genoeg ouderschap. Onderlinge relaties worden hersteld, wat de hechting tussen gezinsleden versterkt. Dit komt doordat ouders weer hun opvoedkundige verantwoordelijkheden voor jeugdige(n) oppakken;

- Ontwrichting van het gezinssysteem voorkomen, waarbij ontwikkeling van de jeugdige en het borgen van diens veiligheid centraal staan. Door het vergroten van de draagkracht van het gezinssysteem voorkomt een gezinsopname een dreigende uithuisplaatsing van jeugdigen, waardoor jeugdigen en ouders niet uit elkaar worden gehaald en zijn in hun eigen leefomgeving kunnen blijven wonen/opgroeien.

De werkkaart '**Goed Genoeg Ouderschap**' focust op opvoeding en veiligheid van het kindje/kind(eren).

Thema's die aan de hand hiervan bekeken en beoordeeld worden zijn:

- **Adequate verzorging** (onderdak, kleding, voeding, hygiëne);
- **Veilige fysieke directe omgeving;**
- **Affectief klimaat** (emotionele bescherming, steun, hechting);
- **Ondersteunende flexibele opvoedingsstructuur** (regelmaat, stimulering, grenzen/regels, controle);
- **Adequaate voorbeeldgedrag door ouder(s);**
- **Tonen ouder(s) voldoende interesse in jeugdige, zijn leefwereld en de persoon;**
- **Continuïteit in opvoeding, verzorging en toekomstperspectief;**
- **Veilige fysieke bredere omgeving** (buurt waarin het kind opgroeit is veilig);
- **Respect** (behoeften, wensen, gevoelens van jeugdige worden serieus genomen);
- **Sociaal netwerk** (is er sociaal netwerk waar jeugdige/familie op kan terugvallen?);
- **Educatie** (mogelijkheid tot scholing/opleiding en talenten ontplooiën);
- **Omgang met leeftijdgenoten** (komt in contact met leeftijdgenoten in gevarieerde situaties);
- **Adequaate voorbeeldgedrag in de samenleving** (mensen om zich heen die een voorbeeld zijn en normen en waarden kunnen overbrengen);
- **Stabiliteit in levensomstandigheden, toekomstperspectief** (veranderingen komen aangekondigd, wordt rekening met kind gehouden, naasten zijn continu beschikbaar).

De verschillende **leefdomeinen** die in kaart worden gebracht en worden geëvalueerd:

- **Gezondheid** (fysiek, mentaal, IQ, diagnoses);
- **Wonen** (wat is huidige woonsituatie, wat is einddoel?);
- **Huishouden** (hygiëne, structuur, organiseren);

- **Verplaatsing in, om en nabij de woning** (vervoersmogelijkheden, eigen vervoer/OV);
- **Sociaal functioneren/ netwerk** (in kaart brengen, uitbreiden, gedeelde woonkamer, gezamenlijke activiteiten); - **Zinvolle dag invulling** (opleiding of (vrijwilligers)werk, balans werk/privé, hobby's); **Inkomen/ financiën** (ondersteuning contact bewind, help met financiële administratie, inzicht geven in uitgaven/inkomsten, helpen verstandige keuzes te maken);
- **Persoonlijke verzorging** (hygiëne, slaapritme, voeding, kleding).

Doelgroep

De gezinsopname is gericht op gezinnen, die vanwege gezinssysteemfactoren, persoonlijke problematieken, en/of beperkte opvoedcapaciteiten niet in staat zijn om een veilige en stabiele gezinssituatie te creëren. De taken/verantwoordelijkheden in het kader van ouderschap staan onder druk. Een uithuisplaatsing dreigt en ander ambulante aanbod in de thuissituatie biedt geen oplossing. Het eigen netwerk kan ook niet voorzien in de nodige ondersteuning om een gezinsopname te voorkomen. Het is noodzakelijk om het hele gezin samen tijdelijk uit de eigen leefomgeving te halen, om zo oude patronen te doorbreken. Het is de inschatting dat een gezinsopname voor deze gezinnen een uithuisplaatsing toch nog kan voorkomen en kan zorgen dat het gezin bij elkaar blijft. Daarnaast kan een gezinsopname gericht zijn op gezinshereniging na een uithuisplaatsing. Er is een structurele ondersteuningsbehoefte, op geplande en niet geplande momenten.

Vooraf moet duidelijk zijn dat het bij elkaar houden van het gezin een reëel perspectief is. Er is ingeschat dat het opvoedkundig klimaat voldoende versterkt kan worden gedurende de maximale looptijd van de gezinsopname. Bereidheid van ouders en jeugdigen om mee te werken aan de inzet vanuit een gezinsopname is een voorwaarde voor het slagen van een gezinsopname.

Criteria:

- Ouder(s) waarbij vooraf een perspectief qua mogelijkheden ingeschat kan worden;
- Ouder(s), die vrijwillig willen veranderen en aantonen dat er sprake is van intrinsieke motivatie.

Mogelijke contra-indicatie voor gezinsopname:

- Verslavingsproblematiek: drugs en alcohol;
- Cognitieve capaciteiten < IQ 80 (bij ouders);
- Wanneer de veiligheid ook in een 24/7 setting niet geborgen kan worden. Het betreft de veiligheidscriteria van o.a. seksueel grensoverschrijdend gedrag, fysiek en/of (extreem) verbaal geweld;
- Complexe psychiatrisch problematiek, zoals psychoses waar behandeling van de ouder in een 24/7 setting noodzakelijk is.

Hierbij geldt wel dat dit niet allen afzonderlijk per definitie contra indicaties zijn voor een gezinsopname. Dit kan per gezin verschillen. Voorop staat dat de hierboven problematiek niet in de weg mag staan van de inzet en doelen die horen bij een gezinsopname. Wanneer dat wel het geval is en er sprake is van een onveilige situatie voor de jeugdige(n) is het wellicht nodig te kijken of een andere woonvorm (en daarmee een uithuisplaatsing) toch noodzakelijk is.

Expertise gezinsopname en betrokken professionals

Gezinsopnames worden begeleid door zorgprofessionals en een gedragswetenschapper (WO). De gedragswetenschapper vervult een ondersteunende functie, maar kan ook consultatief betrokken worden. De gedragswetenschapper is in het bezit van een SKJ of BIG-registratie. De zorgprofessionals betrokken bij gezinsopnames beschikken over een breed pallet aan eisen en vaardigheden. Professionele inzet is vaak van multidisciplinair aard. Onderstaande vaardigheden maken integraal deel uit van het multidisciplinair team:

- Professionele ervaring met hulp/ondersteuning aan gezinnen (ouder(s) en jonge kind(eren)) en in het bezit zijn van een BIG/ SKJ- registratie.
- Pedagogische vaardigheden voor het in een gezinssituatie begeleiding van jeugdigen, waarbij zowel betrokkenheid en responsiviteit en gedrag corrigerend handelen van belang zijn.
- Sociale vaardigheden voor het onderhouden van formele en informele contacten met sociaal netwerk van de ouder(s).
- De professional beschikt over beroeps specifieke kennis en vaardigheden om passende zorg en ondersteuning te bieden aan zwangeren, kraamvrouwen en pasgeborenen in de gezinssituatie.
- De professional kan observatie-, begeleidings-, gespreks- en motivatietechnieken toepassen.

Bij gezinsopnames is het uitgangspunt de inzet van een BIG/ SKJ-geregistreerde medewerker, echter de inzet van een medewerker met een relevante opleiding mbo-niveau 3/4 is toegestaan onder verantwoordelijkheid van een BIG/ SKJ-geregistreerde professional (conform Norm voor verantwoorde werktoedeling). Daarnaast is er ook altijd een gedragswetenschapper (minimaal WO, BIG/ SKJ) betrokken.

Afhankelijk van de hulpvraag en zorgzwaarte kan er een verschuiving van begeleidingsintensiteit plaatsvinden gedurende het begeleidingstraject. Het betreft verblijf voor ouder(s) en jeugdigen waarbij ondersteuning 24 uur aanwezig is. Er is een slapende wacht aanwezig (de slapende wacht bestaat uit één van de leden van het multidisciplinair team) maar afhankelijk van de actuele zorgvraag/veiligheidsrisico's kan dit tijdelijk worden opgeschaald naar een wakkere nacht.

Inzet

Een gezinsopname biedt 24-uurs aanwezigheid van professionele begeleiding op een locatie (van de aanbieder) buiten de eigen woonomgeving van het gezin, maar zo dicht mogelijk bij en in actieve samenwerking met het netwerk van een jeugdige en het gezin (om verbinding met school, werk en andere voorzieningen te leggen). Het betreft een open setting met een continue beschikbaarheid van een gedragswetenschapper. De continue nabijheid is nodig om inzet direct op en af te kunnen schalen.

Er is sprake van een leefverband waarbinnen meerdere gezinssystemen worden begeleid door een kleine, vaste groep professionals. Er is een pedagogisch klimaat gericht op het verbeteren, ontwikkelen, stabiliseren en/of compenseren van zelfredzaamheid, welbevinden en de kwaliteit van leven middels de criteria van "Goed Genoeg Ouderschap". Aandacht gaat uit naar de verschillende leefdomeinen.

Bij de start van de gezinsopname wordt met de ouder(s), sociaal netwerk en overige betrokken partijen een inventarisatie gemaakt naar de behoeften en wordt vervolgens in samenspraak een plan opgesteld (1G1P). Hiertoe behoren het duiden van ontwikkelingsbehoeften van gezinsleden en opvoedvaardigheden van ouders, waarbij wordt aangesloten op signalen van reeds betrokken professionals. Er is begeleiding bij het organiseren van een stabiele leef- en gezinsstructuur. De zorgprofessionals gaan samen met de ouder(s) actief aan de slag met het aanleren en oefenen van (praktische) vaardigheden conform de criteria van Goed Genoeg Ouderschap op de diverse leefdomeinen. Middels het doorlopend evalueren en bijstellen van het plan en de bijbehorende leerdoelen wordt in samenspraak met de ouder(s) en het sociale netwerk gewerkt aan het uitbouwen van autonomie. Wanneer het gezinssysteem voldoende autonoom is en voldoet aan de criteria van Goed Genoeg Ouderschap en de leefdomeinen voldoende behaald zijn, is uitstroom naar een zelfstandige, passende woonplek opportuun. Om tijdens de laatste fase van het verblijf gericht te kunnen werken aan succesvolle uitstroom bestaat de mogelijkheid om nazorg en opvolging te kunnen bieden in de eigen woonsituatie van het gezinssysteem.

Het bredere sociale netwerk van het gezin en voorliggende voorzieningen worden dus betrokken om een 'vangnet' te creëren waar het gezin ook na uitstroom op terug kan vallen. Dit betekent o.a. het in kaart brengen van steunfiguren waar het gezin bij terecht kan met vragen of op terug kan vallen voor ondersteuning, maar ook het leggen van verbindingen met sociale basisvoorzieningen die een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van jeugdigen (bijv. sportclubs, jeugd- en jongerenwerk, etc.);

Gezinsopnames zijn niet bedoeld om huisvestingsproblematiek op te lossen. Het ontbreken van huisvesting na de gezinsopname is geen reden om deze opname langer voort te zetten dan zorginhoudelijk noodzakelijk. Waar nodig wordt gedurende de gezinsopname tijdig in de begeleiding voorzien om te komen tot duurzame huisvestingsafspraken en indien noodzakelijk wordt vanuit andere wetten/domeinen voorzien in adequate huisvesting als deze aan het eind van de gezinsopname nog niet beschikbaar is. In dit laatste geval zijn lokale maatwerkafspraken nodig (eventueel in het kader van andere wet- en regelgeving dan de Jeugdwet en bijvoorbeeld met woningbouwcoöperaties).

Aanvullende behandeling is geen vereiste, maar kan in sommige gezinnen wel randvoorwaardelijk zijn voor het slagen van een gezinsopname wanneer ouder(s) of jeugdige(n) met aanvullende problematiek kampen. Vooraf moet worden afgewogen of individuele kind- en/of ouderproblematiek dusdanig ernstig is dat focus op goed genoeg ouderschap geen kans van slagen heeft, ook niet bij gelijktijdige inzet gedurende een gezinsopname. In zulke gevallen dient deze individuele problematiek eerst aangepakt te worden, alvorens over te gaan tot een gezinsopname.

Inzet vanuit andere domeinen (o.a. WLZ, WMO en Zw) is ook mogelijk gedurende een gezinsopname, bijvoorbeeld ter behandeling van GGZ- en/of verslavingsproblematiek van ouders. Dit wordt niet gefinancierd vanuit de Jeugdwet en het tarief dat in dit kader geldt voor een gezinsopname. Behandeling van volwassenen geschiedt o.b.v. de voor hen relevant wetgeving en domeinen.

Duur

Een gezinsopname is altijd tijdelijk van aard. De daadwerkelijke opname kent in eerste instantie een looptijd van maximaal 6 maanden. Indien noodzakelijk kan deze nog met maximaal 6 maanden worden verlengd. Na opname wordt nog maximaal 6 maanden thuisbegeleiding geboden als 'nazorg', gericht op het goed genoeg ouderschap, om de resultaten van een gezinsopname duurzaam te bestendigen. Tijdens deze nazorg wordt actief ingestoken op verbinding met het eigen netwerk.

Aanvullende kenmerken

- Aanbieder is HKZ-, ISO of gelijkwaardig gecertificeerd;
- Aanbieder werkt volgens de 14 criteria Goed Genoeg Opvoederschap en de leefdomeinen;
- Aanbieder draagt zorg voor scholing en up-to-date houden van kennis zorgprofessionals;
- Er wordt gewerkt met een multidisciplinair team, dat bestaat uit medewerkers/begeleiders met verschillende achtergronden met een BIG/ SKJ-registratie of een relevante mbo-studie (conform norm voor verantwoorde werktoedeling);
- Er is gedragswetenschappelijke expertise beschikbaar voor het gezin. Deze gedragswetenschapper/ gedragsdeskundige/hoofdbehandelaar is minimaal wo-opgeleid (BIG/ SKJ);
- Ouder(s) en kind (-eren) hebben eigen leefruimtes, waaronder een zit- en slaapgedeelte. De locatie beschikt over sanitair en een gezamenlijke woonkamer, keuken voor gezamenlijk gebruik;
- Vervoer is verwerkt in het tarief.

Financiële kaders

Inzet van gezinsopnames geschiedt op basis van lokale maatwerkafspraken tussen een gemeente en zorgaanbieder. Op regionaal niveau zijn bovenstaande inhoudelijke richtlijnen overeengekomen met betrekking tot de afbakening van doel, doelgroep en inzet van gezinsopnames.

Daarnaast is regionaal afgestemd dat bij het maken van lokale maatwerkafspraken uitgegaan wordt van een maximaal etmaaltarief van **€519,60** (gebaseerd op 2x het etmaaltarief €259,80 van het product 'leefhuis 8 personen'). Dit tarief gaat uit van een gezinssamenstelling van 3 personen (twee ouders en een kind / een ouder en twee kinderen). Indien voor grotere gezinssamenstellingen additionele financiering nodig is boven het voorgenoemde tarief, dan kan dat alleen op basis van inhoudelijke argumenten en aantoonbare reële meerkosten.

Voor eventuele begeleiding in de thuissituatie (in het kader van 'nazorg') wordt een separaat begeleidingsarrangement toegekend.

Wanneer er sprake is van een individueel behandeltraject van één of meerdere gezinsleden, dan kan hier een separaat arrangement voor aangevraagd worden (aangezien de focus van de gezinsopname is gericht op begeleiding omtrent goed genoeg ouderschap). Een andere organisatie kan ingeschakeld worden voor het uitvoeren van deze behandeling

Het kan passend zijn voor het realiseren van het perspectief terug naar huis dat op enig moment het gezin op weekendverlof of proefverlof gaat. Zolang er sprake is van proportionele (beperkte) afwezigheid van het gezin die passend is in de voortgang in het werken aan toenemend goed genoeg ouderschap (met veiligheid als basisuitgangspunt) wordt afwezigheid doorbetaald. Begeleiding op afstand wordt tijdens afwezigheid voortgezet en de aanbieder is op afroep beschikbaar.